

CELE TREI LITURGHII MICI¹⁾

POVESTE DE CRĂCIUN

DE ALPHONSE DAUDET

— Două curci umplute cu trufe, Garrigou?

— Da, cucernice părinte, două curci strașnice, umplute cu trufe. Cum să nu știu, dacă eu am ajutat la umplut? Ai fi zis că are să plesnească pielea la fript, așa de îndesate erau.

— Iisuse Hristoase! Și mie care-mi plac așa de mult trufele... Dă-mi repede vestmintele, Garrigou... Și pe lângă curci — spune ce-ai mai zărit pe la bucătărie?

— Vai...! Tot felul de lucruri bune... Dela amiază n'am făcut alta decât să curățim de pene fasani, pupeze, găinușe, cocoși de munte. Peste tot sburau numai pene... Apoi din lac au adus țipari, crape aurii, păstrăvi...

— Păstrăvii, cât de mari, Garrigou?

— Uite-așa de mari..., cucernice..., enormi!..

— Ah! Doamne, mi-se pare că-i văd... Ai pus vinul în sticlă pentru liturghie?

— Da, cucernice, am pus vinul în sticlă pentru liturghie... Dar ce-are aface!.. Nici două parale pe lângă cel pe care-l vei bea după liturghie. Dacă ai vede în sufrageria castelului toate garăfalele care sticlesc pline cu vin de toate colorile!.. Și farfuriile de argint, și sticlăria șlefuită, și florile, și candelabrele!.. N'a fost niciodată un revelion așa de frumos!.. Domnul marchiz a chemat pe toți domnii din împrejurimi. Veți fi cel puțin, patruzeci la masă, fără primar, fără notar... Ce fericit ești, cucernice părinte, că vei fi și d-ta acolo!.. Numai cât am mirosit curcile umplute, și mereu par'că le am sub nas..

— Haide, haide, copilul meu. Să ne păzim de păcatul lăcomiei și mai ales în noaptea Nașterii... Du-te repede, aprinde lumânările și sună clopotul pentru liturghie, că-i aproape miezul nopții și nu trebuie să întâziem.

Această convorbire avea loc în noaptea de Crăciun a anului de grație o mie șase sute și mai nu știu cât, între cucernicul dom Balaguère, vechiu părinte al Barnabiților, în prezent duhovnic plătit de domnii Trinquelage, — și între dascălul său Garrigou, sau, cel puțin, ceea ce el luă drept dascăl Garrigou, — căci, cum veți vede, diavolul în seara aceea luase chipul rotund și trăsăturile nehotărâte ale tânărului dascăl, pentru ca să ademenească pe cucernicul părinte și să-l împingă să făptuiască un spăimântător păcat de lăcomie. Deci, în timp ce așa zisul Garrigou (hm! hm!...) sună pe rând clopotele capelei senioriale, părintele își îmbracă veșmintele în altar; și cu sufletul cam turburat de toate acele descrieri gastronomice, își zicea în sine, îmbrăcându-se:

— Curci fripte... crape aurii... păstrăvi mari atâta...

Afară, vântul nopții batea, împrăștiind muzica clopotelor și, una câte una, se iviau lumini în umbra din coastele muntelui Ventoux, în vârful căruia se ridicau vechile turnuri ale Trinquelage-lui. Veniau familiile fermierilor ca să asculte liturghia dela miezul nopții, la castel.

Urcau coasta cântând, în grupe de cinci-șase, tatăl înainte cu felinarul în mână, nevestele înfășurate în largi mantale negre în care copiii se strâneau și se adăpostiau. Cu toate că era noapte târziu și frig, toți acești vrednici gospodari mergeau veseli, gândindu-se că după liturghie, ca în toți anii, îi așteptă masă întinsă colo, jos, la bucătărie. Din vreme 'n vreme, pe urcuș, caleașca vreunui senior, cu purtători de făclii înainte, își muia sticlăriile în lumina lunii, sau vreo catârcă venia în trap sunându-și clopoțelii și la lumina fanarelor mari încercuite de ceață, gospodarii își recunoșteau primarul și-l salutau în tăcere:

— Bună seara, bună seara, domnule Arnoton...

— Bună seara, bună seara, copii...

Noaptea era limpede, stelele înviorate de frig, vântul pișcă, și o mazărice mărunță, căzând pe haine fără să le umeziască, păstră cu credință datina Crăciunurilor albe de zăpadă. În vârful colinii se ivia castelul, cu îngrămădirea lui enormă de turlă, de ziduri, cu clopotnița capelei înfipită în negreața bolții, cu mii de luminițe cari clipiau, se duceau, veniau, tremurau la toate ferestrele și semăneau, pe trupul întunecat al clădirii, cu steluțele cari izbucnesc din cenușa

hârtiei arsă... După ce trecea puntea suspendată și intrarea tainică, ca să ajungi la capelă, trebuia să treci prin curtea de serviciu, plină de calești, de servitori, de scaune închise duse de doi oameni, — și luminată de focul torțelor și de văpaia bucătăriilor. Se auzia huruitul frigărilor, zăngănitul tingirilor, ciocănitul sticlăriilor și a argintăriei în pregătirea ospățului; iar peste tot, un abur cald, care miroșia a carne friptă și a mirodenii tari din sosurile complicate, îi îndemna să spună, pe gospodari, ca și pe preot, ca și pe primar, ca și pe toată lumea:

— Ce frumos revelion vom face după liturghie!

II

Drelindin din! Drelindin din!...

Incepe liturghia dela miezul nopții. În capela castelului, un fel de catedrală în miniatură, cu arcade încrucișate, cu lemnăria de stejar, urcând până sus, covoarele fură întinse, toate lumânările aprinse. Și ce de lume! Și ce îmbrăcăminti!.. Mai întâiu, așezați în stranele sculptate din față, iată pe seniorul de Trinquelage, îmbrăcat în mătăsă trandafirie, și în preajma lui toți nobilii seniori, poftiți de el. Mai în față, îngenunchiate pe mici scaune de rugăciune, garnisite cu catifea, luară loc bătrâna marchiză văduvă, în rochie de brocart colorat focului și tânăra doamnă de Trinquelage, având pe cap un turnuleț de dantelă încrêțită, după cea din urmă modă dela Curtea Franței. Mai încolo se găsesc, îmbrăcați în negru, cu mari peruci

ascuțite și cu obrajii bărbierii, primarul Thoma Arnoton și notarul Ambroy, două note serioase printre mătăsurile deschise și damascurile grele. Apoi vin majordomii grași, pajii, vânătorii, inten-denții, jupâneasa Barbe cu toate cheile atârdate la șold de un inel de argint subțire. În fund, pe bănci, stau servitorii, argații, gospodarii dimprejur cu familiile lor; și în sfârșit, în fund de tot, aproape de ușa pe care o deschid și o închid tainic, domnii bucătari, cari între două sosuri vin să asculte o leacă de liturghie și să aducă o aromă de revelion în biserică însărbătorită și aburită de atâtea lumânări aprinse.

Oare vederea atâtor barete mici, albe, îl face pe cel care oficiază slujba să fie distrat? Nu e oare, mai degrabă, clopoțelul lui Garrigou, acel clopoțel turbat care se mișcă la piciorul altarului cu o înfrigurare drăcească, părănd

IARNA LA MAHALA

D. GHIATĂ

că spune mereu: Să ne grăbim, să ne grăbim... Cu cât isprăvim mai repede, cu atât mergem mai degrabă la ospăț...

Adevăr este că ori de câte ori sună clopoțelul diavolesc, părintele pierde șirul liturghiei și nu se gândește decât la revelion. Își închipuie pe bucătari umblând de colo-colo — cuptoarele în care arde un foc năstrușnic, aburul care se ridică de sub capacele întredeschise, și în acest abur, două curci strașnice, umplute, întinse, împietrite cu trufe...

Sau încă: vede trecând șirurile de pajii, ducând pe sus farfuri mari învăluite de aburi ademenitori și intrând astfel în sala cea mare care-i și gata de ospăț. O, delicioasă!.. iată masa desfășurată, încărcată și strălucitoare, cu pâini înveșmântați în propriile lor pene, fazani cu aripile lor roșcate, întinse — garăfi colorarea rubinului, grămezi de fructe minunate ascunse în ramuri verzi și acei pești gustoși de cari vorbea Garrigou (oh! da, Garrigou!) întinși pe un pat de mărar, cu solzii sidefii ca și cum ar fi ieșit atunci din apă, cu un mănunchiu de ierburi miroșitoare în nările lor de monștri. Așa de vie e vedenia acestor bunătăți, încât i se pare lui dom Balaguère că toate aceste măn-cări strașnice îi stau în față pe horbotele de pe masa altarului și de două sau trei ori, în loc de *Dominus vobiscum*!... scapă și spune *Benedicite* (Blagoslovește)... Lăsând de o parte aceste scâpări, vrednicul părinte își face slujba foarte conștiincios, fără să sară o linie, fără să înlătore o mătanie și toate merseră destul de bine până la sfârșitul primei liturghii, căci trebuie să știți că la Crăciun acelaș preot trebuie să slujească trei liturghii una după alta.

— S'a dus una!.. își zise duhovnicul respirând ușurat; apoi fără să piardă o clipă, face semn dascălului, sau celui pe care-l crede atare, — și iar...

Drelindin... din! Drelindin... din!...

¹⁾ Din volumul *Scrisori din moara mea*, apărut în ed. «Cultura Națională».

Incepe a doua liturghie și cu ea începe, deasemenea, și păcatul lui dom Balaguère.

— Repede, repede, — să ne grăbim, îi tipă cu vocea-i mică și ascuțită clopoțelul lui Garrigou și de data aceasta nenorocitul slujitor al Domnului, dat pradă cu totul diavolului lăcomiei, se năruie asupra evangheliei și-i mănâncă paginile cu furia poștei lui sgândărite. Cu frenesie se coboară, se ridică, abia pornește semnul crucei și ingenuncherile, micșorează toate mișcările ca să isprăvească mai degrabă. Abia își întinde brațul la cetirea evangheliei, abia dacă-și atinge pieptul la *Confiteor*. Intre el și dascăl e o întrecere care să o îngăimeze mai repede. Versete și răspunsuri se îngrămădesc unele peste altele, se ciocnesc. Cuvintele pe jumătate spuse, cu gura închisă, ca să nu se piardă multă vreme, se topesc într'un murmur neînțeles.

Oremus... ps... ps...

Mea culpa... pa... pa...

Intocmai ca niște culegători de vie grăbiți, cari îndeasă strugurii în căzi, așa amândoi se bălăcesc în latineasca liturghiei, împrăștiind improșcături în toate părțile.

Dom... scum!.. zice Balaguère.

... *Stutuo!*.. răspunse Garrigou; și mereu blestematul de clopoțel care picură la urechile lor, ca zurgălăii puși la poștalioane ca să facă pe cai să meargă cât mai repede. Inchipuiți-vă că în felul acesta, repede se dă peste cap o liturghie!

Încă una!... își zice duhovnicul repede; apoi, luându-și respirația, roș la față, asudat, se rostogolește pe treptele altarului, — și iar...

Drelindin din!.. Drelindin din!..

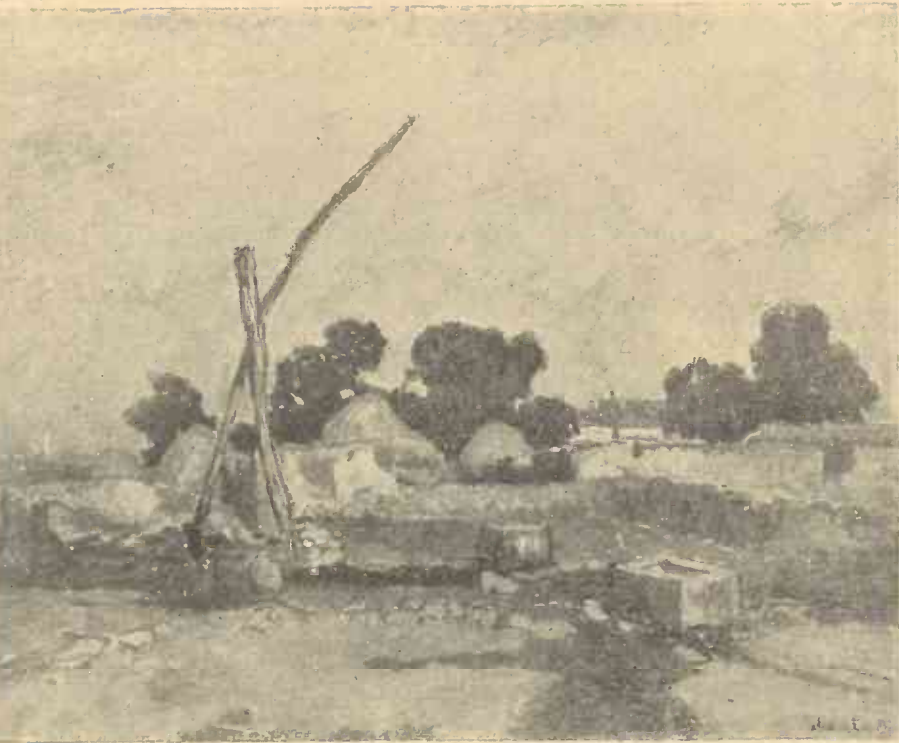
Incepe a treia liturghie. Numai câțiva pași îl mai desparte de sala ospățului; dar vai!... pe măsură ce se apropie revelionul, nefericitul Balaguère se simte răpit de o nebunie de nerăbdare și de lăcomie. Vedeniile prind tărie, crapii aurii, curcile prăjite sunt

coale... El le atinge... le... Oh! Doamne!... Farfuriile fumegă, vinurile îmbălsămează aerul; și îndrăcitul clopoțel îi strigă:

— Repede, repede, încă mai repede... Dar cum să meargă mai repede? Buzele abia i se mișcă. Nu mai pronunță cuvintele... Aproape că înșală cu totul pe Dumnezeu și-i fură liturghia. Și tocmai aceasta face, nenorocitul!.. Din ispită în ispită, începe să sară un verset, apoi două... Apoi cazania e prea lungă, și deaceia n'o mai sfârșeste, abia atinge evanghelia, trece pe lângă *Credo* fără să intre, sare Tăl nostru, salută de departe prefața, și prin salturi și elanuri, se prăbușește în pe-

deapsa veșnică, însoțit mereu de afurisitul Garrigou (*vade retro, Satanas!*) care îl urmează cu o minunată pricepere, îi scoate patrafirul, întoarce foile câte două, lovește pupitrele, răstoarnă sticlele și mișcă fără încetare clopoțelul, din ce în ce mai repede. Face să vezi fețele speriate ale celor din capelă!... Siliți să urmărească după chipul preotului această liturghie din care nu pricep un singur cuvânt, unii se ridică pe când alții ingenunchează, se așează pe când alții se ridică; și toate apele acestei slujbe ciudate se confundă în bănci într'o mare de înfățișeri deosebite. Steaua Nașterii, în mersul ei pe drumurile cerești, colo, către staulul dumnezeesc, pâlă de spaimă la vederea acestei învălmășeli... — Părințele merge prea repede... Nu-l poate urmări nimeni... șoptește bătrâna doamnă văduvă, mișcându-și, nedumerită, broboada...

Domnul Arnoton, cu ochelarii săi mari de oțel, pe nas, caută în cartea sa de rugăciuni unde dracu ajunsese popa. Dar la dreptul vorbind, toți acești bravi oameni, cari, și ei, nu se gândeau decât la revelion, nu prea erau supărați că liturghia merge așa de repede; și când dom Balaguère, cu chipul înseninat, se întoarce spre cei de față, strigând din toate puterile: *Ite, missa est*, toți într'o singură voce îi răspund *Deo gratias* așa de cu veselie, și așa de înviorător, de par'că ar fi fost cel dintâiu toast al revelionului.

PEISAJ

D. GHIATĂ

vremea să se pocăiască; apoi, dimineața, sosi în cerul încă plin de svoana serbărilor de peste noapte și vă las să cugetați cum fu primit.

— Piei din ochii mei, creștin rău!.. îi zise judecătorul cel mare — stăpânul nostru al tuturor. Greșeala ta e așa de mare încât n'o poate șterge o viață întreagă de virtute. Ah!... mi-ai mâncat o liturghie întreagă!... Ei bine, îmi vei plăti trei sute în locu-i și nu vei intra în rai decât după ce vei fi slujit în propria ta capelă aceste trei sute de liturghii de Crăciun, față fiind toți acei cari au păcătuit din pricina ta și dimpreună cu tine...

... Și iată adevărata legendă a lui dom Balaguère cum se povestește în țara maslinilor. Azi castelul Trinquelage nu mai este, dar capela se ține în picioare sus de tot, pe muntele Ventoux, într'un boschet de stejari verzi. Vântul sgâlțâie ușa ieșită din țâțâni, iarba năpădește pragul; sunt cuiburi de vulturi în altar și în îmbucătura ferestrelor înalte ale căror geamuri colorate au pierit de mult. Totuș, se pare că în toți anii la Crăciun, o lumină supranaturală rătăcește prin aceste ruine și că, mergând la liturghii și la revelioane, țărani găsesc această capelă ca pe o vedenie luminată de făclii nevăzute cari ard în văzduhuri, chiar pe vânt sau pe ninsoare. Puteți râde dacă vreți, dar un vier din partea locului, unul Garrigue, fără îndoială un colaborator al lui Garrigou, mi-a spus că într'o seară de Crăciun, fiind puțin cu chef, se rătăcise în muntele din spre Trinquelage; și iată ce-a văzut...

Până la unsprezece noaptea, nimic!... Totul eră tăcut, stins, fără viață... Deodată, către miezul nopții, un clopot sună sus în clopotniță — un vechiu, foarte vechiu clopot care pareă că sună dela zece leghe... Curând, pe drumul care urcă sus, Garrigue văzù tresărind focuri, mișcându-se forme nelămurite... Sub poarta castelului se auzia mers de pași și șoapte:

— Bună seara, domnule Arnoton!...

— Bună seara, bună seara, copii!...

Când toată lumea intră, vierul meu, care eră un om curajos, se apropie încet și privind prin ușa spartă, văzù un spectacol ciudat. Toți acești oameni pe cari îi văzuse trecând, erau așezați în jurul altarului sub naosul ruinat, ca și cum vechile bănci ar mai fi fost. Frumoase doamne în brocart, cu găтели de dantelă pe cap, nobili muiați în aurării de sus până jos, țărani în haine înflorite, așa cum aveau străbunii noștri, toți cu o înfățișare veche, veștejită, prăfuită, ostenită. Din timp în timp, pasări de noapte, oaspeții obișnuiți ai capelei, deșteptați de aceste lumini, dădeau târcoale făcliilor, a căror flacără urcă dreaptă și nelămurită ca și cum ar fi ars după o pânză; și ceea ce plăcù mult lui Garrigue eră

un oărecare personaj cu mari ochelari de oțel pe nas, care-și mișcă mereu peruca neagră pe care una din pasările nopții stătea dreaptă, tintuită, bătând, în tăcere, din aripi...

În fund un biet bătrân cu înfățișare de copil, în genunchi în mijlocul bisericii, mișcă desperat un clopoțel fără limbă și fără glas, în vreme ce un preot, îmbrăcat în odăjdii vechi, se ducea, venia în fața altarului, spunând rugăciuni din care nu se auzia o vorbă... De sigur că eră dom Balaguère, spunând cea de a treia liturghie...

Trad. de AL. LASCAROV-MOLDOVANU

NUMĂRUL VIITOR AL ILUSTRATIEI SĂPTĂMĂNALE

VA APARE

SĂMBĂTĂ 19 IANUARIE 1924

CUPRINZÂND CONTINUAREA LA ANCHETA NOASTRĂ,
CU RĂSPUNSURILE D-LOR ION MINULESCU, CORNELIU
MOLDOVANU, CEZAR PETRESCU, V. SAVEL, AL. LAS-
CAROV-MOLDOVANU, ETC.

III

Cinci minute pe urmă, mulțimea de nobili se așeză în sala cea mare, cu duhovnicul în mijlocul lor. Castelul, luminat de sus până jos, răsună de cântări, de strigăte, de râsete, de rumoare; și venerabilul dom Balaguère înfingeă furculița într'o aripă de găinușă, înne-cându-și remușcarea păcatului său în valurile vinului papal și în zemu-rile gustoase ale cărnurilor. Atât a mâncat și a băut, bietul om, încât muri în noaptea aceea de un atac groaznic, fără măcar să fi avut